

Problematica obligativității indicațiilor date de instanța superioară pentru instanța inferioară în cadrul desființării sentinței cu trimitere spre rejudecare în apel și a casării hotărârii judecătorești cu trimitere spre rejudecare în recurs

VASILE-SORIN CURPĂN

CONSTANTIN-FLORENTIN GRĂDINARU

COSMIN-ȘTEFAN BURLEANU

Dacă la judecarea cauzei penale în apel, instanța de control judiciar admite apelul, în baza art. 379 pct. 2 lit. “b” Cod procedură penală, soluționarea cauzei în fond va reveni instanței a cărei hotărâre judecătorească a fost desființată. În această ipoteză, cauza se trimite instanței competente spre rejudecare în primă instanță.

Codul de procedură penală prevede cazurile în care se pronunță de instanța de apel desființarea sentinței apelate cu trimiterea cauzei spre rejudecare la prim instanță.

a). Când judecata la prima instanță a avut loc în lipsa unei părți nelegal citate sau care, legal citată a fost în imposibilitate de a se prezenta la judecată și de a înștiința despre această imposibilitate;

b). Când prin sentința apelată nu a fost rezolvat fondul cauzei;

c). Când prima instanță a judecat fără a avea competența, în conformitate cu dispozițiile legale.

În cazul desființării sentinței penale în apel cu trimiterea cauzei spre rejudecare la prima instanță, în conformitate cu dispozițiile art. 385 alin. 1 Cod procedură penală, instanța de rejudecare trebuie să se conformeze hotărârii și indicațiilor instanței de apel.

Această obligație a instanței de rejudecare subzistă atâta timp cât situația de fapt rămâne cea avută în vedere de instanța de control judiciar la soluționarea apelului.

Indicațiile date prin decizia instanței de apel se pot referi la chestiuni de drept sau la chestiuni de fapt.

Spre exemplu: în ipoteza în care s-a desființat sentința penală pentru motivul că inculpatul nu a fost citat la adresa la care locuiește efectiv, instanța de rejudecare trebuie să-l citeze pe acesta la adresa indicată în decizia instanței de apel.

Dar, dacă inculpatul printr-o cerere adresată instanței indică o altă adresă la care solicită să fie citat, instanța de rejudecare îl va cita la noua adresă, pe considerentul că a fost modificată situația de fapt avută în vedere de instanța de apel la soluționarea căii ordinare de atac.

În ipoteza în care la soluționarea unui recurs penal instanța de control judiciar a admis recursul și a dispus casarea hotărârii judecătorești recurate, în temeiul prevederilor

art. 385¹⁵ pct. 2 lit. “c”, cauza se va trimite spre rejudecare la instanța a cărei hotărâre a fost casată, în cazurile prevăzute în art. 385⁹ alin. 1 pct. 3- 5, pct. 6 teza a doua, pct. 7-10 și pct. 21; și rejudecarea de către instanța competentă, în cazul prevăzut în art. 385⁹ alin. 1 pct. 1.

Astfel, dacă a fost casată numai hotărârea instanței de apel cauza se va trimite spre rejudecare la instanța de apel. Dacă prin admiterea recursului au fost casate și hotărârea primei instanțe și hotărârea instanței de apel, cauza penală se va trimite spre rejudecare la prima instanță.

Cazurile în care instanța de recurs poate adopta soluția de casare cu trimitere spre rejudecare sunt următoarele:

a). – Când casarea s-a realizat ca urmare a existenței unuia dintre cazurile de nulitate absolută prevăzută de art. 197 alin. 2 Cod procedură penală.

Soluția pornește de la ideea că actul nul absolut trebuie refăcut de către instanța care a încălcat legea procedurală.

b). – Când casarea a avut loc ca urmare a existenței unor nulități relative prevăzute de lege. Acestea sunt următoarele:

- judecata s-a desfășurat în lipsa unei părți nelegal citate sau care, deși a fost legal citată, s-a aflat în imposibilitatea de a se prezenta la judecată și de a înștiința despre această imposibilitate;

- când unei părți i s-a respins în mod nejustificat o cerere de amânare și din această cauză nu a putut să-și facă apărarea.

c). – Când prin hotărârea atacată nu a fost rezolvat fondul cauzei.

În conformitate cu prevederile art. 385¹⁸ Cod procedură penală, instanța de rejudecare (fie instanța de apel, fie prima instanță, după caz), trebuie să se conformeze hotărârii instanței de recurs, în măsura în care situația de fapt rămâne cea avută în vedere la soluționarea recursului.

Indicațiile date de instanța de recurs pot să se refere la chestiuni de fapt sau la chestiuni de drept.

Dacă instanța de recurs a dispus refacerea unor acte procesuale sau procedurale care au fost anulate, instanța de rejudecare este obligată să refacă actele respective.

În ipoteza în care instanța de recurs a dat indicații cu privire la încadrarea juridică a faptei, această indicație este obligatorie pentru instanța de rejudecare, dacă situația de fapt rămâne neschimbată.

Dacă recursul este declarat împotriva unei sentințe penale care nu poate fi atacată cu apel sunt obligatorii și indicațiile date de instanța de recurs cu privire la chestiunile de fapt.¹⁾

Din examinarea aspectelor procesuale referitoare la obligativitatea indicațiilor date de instanța superioară pentru instanța inferioară, în cadrul desființării sentinței penale cu trimitere spre rejudecare în apel și a casării hotărârii judecătorești (sentința penală sau decizie penală) cu trimitere spre rejudecare în recurs, reținem că în ambele situații nu este afectat sub nici o formă principiul independenței judecătorilor, cu referire în mod deosebit la judecătorii de la instanțele inferioare ierarhic.

Aceasta deoarece indicațiile date prin deciziile pronunțate de instanțele de control judiciar, privitoare la unele chestiuni de drept sau la unele chestiuni de fapt, se impun

¹⁾ Pentru cazurile de desființare / casare cu trimitere spre rejudecare, a se vedea: Grigore Theodoru, Drept procesual penal, Ed. “Cugetarea” Iași, 1998, partea specială, pag. 368-369; 372-373; 428-430; 435-436.

judcătorilor de la instanța de rejudicare doar dacă situația de fapt reținută de instanța ierarhic superioară în soluționarea căii de atac ordinare (apel sau recurs), nu se schimbă.

Aceasta reprezintă – în opinia noastră – principala garanție a independenței judcătorilor de la instanțele de rejudicare.

Principiul enunțat confirmă faptul că judcătorii sunt suverani în rejudicarea cauzei (fie la primă instanța, fie la instanța de apel, unde practic are loc o nouă judecată în fond a cauzei).